

MUNI
ARTS

Úvod do studia dějepisu

Prof. PhDr. Martin Wihoda, PhD.
Faculty of Arts
Masaryk University
Czech Republic

Úvod do studia dějepisu: Proč, co a jak?

Smyslem předmětu je přiblížit studentům status historie jako vědního oboru a vztah historie k jiným vědám. V rámci předmětu si studenti osvojí základní terminologii, metodologická východiska historické práce, zásady práce s prameny a literaturou. Naučí se rozlišovat mezi prameny a literaturou, osvojí si dělení pramenů, seznámí se se soustavou archivů a vědeckých knihoven

HIAb02 Úvod do historikovy práce

(I. PS orientační týden)

HIAb01 Úvod do studia dějepisu

(I. PS)

HIAb01I Proseminář I.

(I. PS)

HIAb01II Proseminář II.

(I. JS)

↓
Zkouška

(I. JS)

HIAb06u Úvod do studia středověkých dějin HIAb07u Úvod do studia dějin raného novověku HIAb08u Úvod do moderních dějin

(I. PS+ JS)

(I. JS+ II. PS)

(II. PS+JS)

Historie:

Historický ústav náleží k zakládajícím pracovištím Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Vznikl roku 1919 a v prvních dvou dekádách své existence přejímal a rozvíjel tradice historického semináře Filozofické fakulty University Karlovy v Praze, zejména pak vědecko-pedagogický odkaz Jaroslava Golla a jeho nástupců. Z předválečných profesorů si alespoň krátkou zmínku zaslouží **Václav Hrubý**, **Rudolf Holinka** nebo **Rudolf Urbánek**.

Tragická protektorátní léta se promítla v přímé i nepřímé perzekuci profesorského sboru a především v nuceném přerušení výuky v roce 1939, kterou se podařilo zahájit až po obnově československé státnosti roku 1945.

Vědeckou a pedagogickou kontinuitu se podařilo udržet i po komunistickém převratu v roce 1948 a v padesátých a šedesátých letech se Historický ústav profiloval jako obecně respektované pracoviště v oblasti pomocných věd historických (**Jindřich Šebánek** a **Sáša Dušková**), které se později přetvořily v samostatný ústav, a jako centrum studia dějin národů jihovýchodní a východní Evropy (**Josef Macůrek**). Uznání si pracoviště vydobylo výzkumem problematiky raného středověku, italské renesance, historiografie a filozofie dějin (**Jaroslav Kudrna**), v neposlední řadě ústav vynikal svým systematickým zájmem o hospodářské, kulturní a sociální problémy raného novověku (**Josef Válka**, **František Mainuš**).

Po Listopadu 1989 se na ústav mohl vrátit **Jaroslav Mezník**, který se společně s Josefem Válkou zasloužil o renesanci výzkumu starších dějin. Pravidelně zde přednášel rovněž **Jaroslav Marek**.

Historický ústav dnes:

Středověk:

Petra Melichar, Tomáš Borovský, Libor Jan/Lukáš Reitinger, Martin Wihoda

Raný novověk:

Pavel Boček, Bronislav Chocholáč, Tomáš Knoz, Tomáš Malý

19. a 20. století:

Tomáš Dvořák, Lukáš Fasora, Jiří Hanuš, Ondřej Haváč, Václav Kaška, Martin Markel, Denisa Nečasová, Jiří Němec, Zdeňka Stoklásková

Historický ústav FF MU
<https://historie.phil.muni.cz/>

Předběžný program přednášek

1. Kdo jsme (vědecko-pedagogický profil ústavu)
2. Historik a poznatelnost dějin (Jaký je rozdíl mezi minulostí, historií a dějinami, význam historických věd a společenská role historika v 21. století, problém „subjektivity“ poznání)
3. Předpoklady historického výzkumu (Jazykové a metodologické předpoklady historického výzkumu, možnosti a limity češtiny jako vědeckého jazyka 21. století)
4. Podstata historického výzkumu: Otázka (Způsoby tázání, směrodatnost otázky pro strukturu historické práce)
5. Podstata historického výzkumu: Prameny a literatura (Definice pramene, definice literatury, proč je nutno odlišovat jedno od druhého)
6. Podstata historického výzkumu: Terminologie (Jak moderní terminologie/slovník limituje výklad minulosti, proč ji historik potřebuje)
7. Podstata historického výzkumu: Výstupy historikovy práce (Různé typy historických výstupů, rozdíl mezi vědeckou a popularizační prací, příklady)
8. Historik a společnost: Místa paměti (Společenská objednávka, historik a ideologie. Jsou historické vědy „nezávislé“?)
9. Historik a instituce: Domácí a zahraniční (Instituce jako způsob společenské objednávky, akademie, univerzity, paměťové instituce domácí a zahraniční)
10. Historik a proměny historického poznání (Historie jako vědecká disciplína, počátky, historické školy)
11. Historik a moderní historiografie (Dějiny mentalit, kulturní dějiny, nové politické dějiny...)
12. Historik a dějinné koncepty (Mají velké dějinné koncepty smysl? Problém periodizace, existují „světové“ dějiny, existuje „Střední Evropa“?)
13. Závěrečné shrnutí

Požadavky:

- Kredity budou uděleny na základě písemného testu, který bude obsahovat tři otázky:
- Anotaci na dílo ze seznamu doporučené literatury, odpověď na otázku z programu přednášek a výklad historické terminologie.
- Písemný test bude proveden formou písemné klauzurní práce, která bude zadána v pravidelné výuce 17. prosince 2024.

**Úvod do studia dějepisu
Závěrečná klauzurní práce**

Masarykova univerzita v Brně

PS 2023

Jméno:

Obor:

1. Vysvětlete (10 bodů):

Annales

Dějiny každodennosti

Ego historie

Historická demografie

Ideální typ

Mikrohistorie

Orální historie

Paradigma

Sociální dějiny

Totální historie

2. Vysvětlete, jaká byla povaha historického výzkumu v 19. století, uveďte významné vědecké instituce a hlavní představitele (10 bodů):**3. Anotace, včetně přesné citace (10 bodů):**

Povinná literatura

Tomáš DVOŘÁK A KOL., *Úvod do studia dějepisu 1. a 2. díl*, Brno 2014.

1. díl:

Tomáš Dvořák, Lukáš Fasora, Bronislav Chocholáč, Tomáš Malý, Denisa Nečasová, Zdeňka Stoklásková, Martin Wihoda.

2. díl:

Tomáš Borovský, Lukáš Fasora, Bronislav Chocholáč, Tomáš Malý, Denisa Nečasová, Jiří Němec, Martin Wihoda.

Skriptum si lze stáhnout na adresách

<http://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/130405>

<http://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/130406>

Peter BURKE, *Francouzská revoluce v dějepisectví. Škola Annales (1929–1989)*, Praha 2004.

Georg IGGERS, *Dějepisectví ve 20. století. Od vědecké objektivy k postmoderní výzvě*, Praha 2002.

František KUTNAR/Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, Praha 2007 (více vydání).

Doporučená literatura

Joyce APLEBYOVÁ – Lynn HUNTOVÁ – Margaret JACOBOVÁ, *Jak říkat pravdu o dějinách. Historie, věda, historie jako věda a Spojené státy americké*, Brno 2002.

Marc BLOCH, *Obrana historie aneb historik a jeho řemeslo*, Praha 2011.

Kamil ČINÁTL, *Dějiny a vyprávění. Palackého dějiny jako zdroj historické obraznosti národa*, Praha 2011.

Lukáš FASORA/Jiří HANUŠ, *Mýty a tradice středoevropské univerzitní kultury*, Brno 2019.

Miloš HAVELKA, *Ideje – dějiny – společnost. Studie k historické sociologii vědění*, Brno 2006.

Jan HORSKÝ, *Dějepisectví mezi vědou a vyprávěním. Úvahy o povaze, postupech a mezích historické vědy*, Praha 2009.

Jacques Le GOFF, *Paměť a dějiny*, Praha 2007.

Milan ŘEPA, *Poetika českého dějepisectví*, Praha 2009.

Jiří ŠTAIF, *Historici, dějiny a společnost I.–II.*, Praha 1997.

Zdeněk VAŠÍČEK, *Archeologie, historie, minulost*, Praha 2006 (česká doplněná verze francouzského vydání z roku 1994).

Zdeněk VAŠÍČEK, *Obrazy (minulosti). O bytí, poznání a podání minulého času*, Praha 1996.

Paul VEYNE, *Jak se píšou dějiny*, Červený Kostelec 2010.